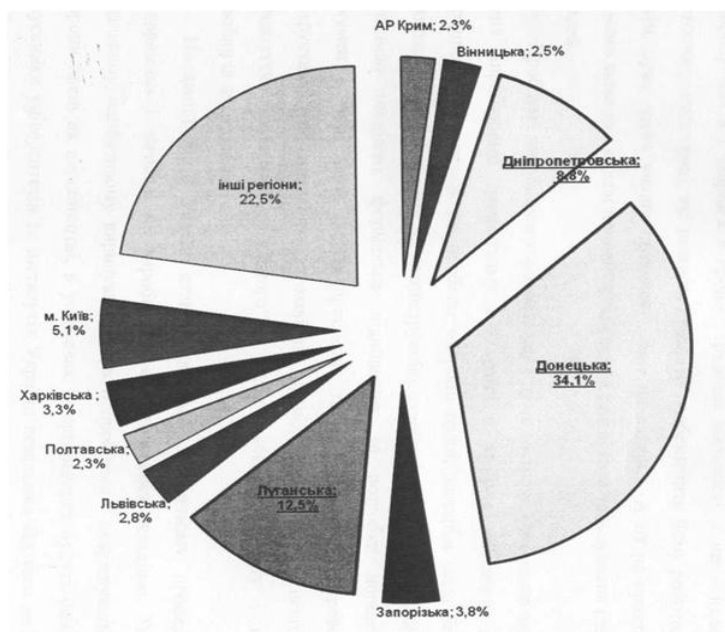

Діаграма кількості нещасних випадків по регіонах України за 2013 рік
(у відсотках до загальної кількості нещасних випадків по Україні)

Вірченко Т.С.
(Полтава)

ВПРОВАДЖЕННЯ ОБЛАСНОЇ ПРОГРАМИ „ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ” ЯК ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

В усьому світі все більше уваги приділяється питанням безпеки людини: аналізуються підсумки трудової діяльності, розглядаються питання захисту від небезпек різного характеру, йде інтенсивний пошук шляхів формування у підростаючого покоління культури безпечної життєдіяльності. Реалії сьогодення вимагають, щоб підготовка особистості до безпечного існування у навколишньому середовищі здійснювалась на всіх етапах життя людини і розпочиналась якомога раніше – з дошкільного віку.

У зв'язку з цим зростає роль та відповідальність системи дошкільної освіти у вирішенні комплексу завдань, пов'язаних з підготовкою дитини до зустрічі з різними небезпечними життєвими ситуаціями. Дошкільний вік – один із важливих етапів життєдіяльності людини в якому формується особистість і закладаються міцні основи здоров'я та поведінки. Саме тому дошкільна освіта має гнучко реагувати на життєві реалії, відповідати соціальним запитам та забезпечити набуття дітьми необхідних знань, навичок, досвіду.

Основним нормативним документом, який визначає сучасні вимоги до змісту та обсягу дошкільної освіти в Україні є Базовий компонент дошкільної освіти. Відповідно до наказу МОН України від 21.01.2009 року

№ 41 з 2009–2010 навчального року здійснюється поетапне впровадження в навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів усіх типів і форм власності Базової програми розвитку дитини „Я у світі”. В основу її структурування покладено сфери життєдіяльності („Природа”, „Люди”, „Культура”, „Я сам”), субсфери як їх частини, змістові лінії, що визначають основні напрями освітньої роботи та її очікувані результати. Базова програма розвитку дитини „Я у світі” – перша державна програма нового типу, що відповідає світовим тенденціям розвитку освіти, ґрунтується на компетентнісній парадигмі і реалізує особистісно орієнтовану модель дошкільної освіти, заявлену Базовим компонентом.

Але, не зважаючи на позитивні зрушення, роль дошкільної освіти в напрямку формування основ культури безпеки особистості і досі залишається недооціненою. Актуальність і затребуваність удосконалення дошкільної освіти у напрямку безпечної життєдіяльності визначається реальними потребами суспільства та протиріччями, що існують:

між об’єктивною необхідністю якомога раннього інформування дитини щодо правил безпечної поведінки, опанування ними відповідних вмінь і навичок та відсутністю спеціальних освітніх програм для дошкільників щодо основ безпечної життєдіяльності;

між потребою у накопиченні дитиною досвіду безпечного поведіння та відсутністю науково обґрунтованих методик, спрямованих на його формування;

між об’єктивною потребою сучасної практики освіти в підвищенні компетентності вихователів з питань формування у дітей навичок адекватної поведінки у небезпечних ситуаціях та відсутністю відповідних курсів підвищення кваліфікації.

Одним із шляхів подолання зазначених протиріч є впровадження регіональних програм навчання дітей дошкільного віку основам безпеки життєдіяльності. У Полтавській області з 1999 року в практику освітньої діяльності дошкільних закладів упроваджується обласна програма „Основи безпеки дітей дошкільного віку”. Вона розроблена з метою формування свідомого і відповідального ставлення дітей до своєї безпеки та безпеки оточуючих, орієнтації їх на здоровий спосіб життя. Програма містить 6 (шість) основних напрямків: „Дитина й інші люди”, „Дитина і природа”, „Дитина вдома”, „Здоров’я дитини”, „Емоційне благополуччя дитини”, „Дитина на вулицях міста”, які охоплюють всі сторони навколишнього світу дитини. Зміст цих напрямків дозволяє систематизувати роботу з питань формування поведінкової безпеки у відповідності з віковими особливостями дітей. Програма не накладає обмежень на вибір форм і методів проведення занять з дошкільниками. Пріоритетні напрями роботи та методичні прийоми їх реалізації визначаються умовами конкретного закладу. Так, наприклад, безпека на вулиці насамперед актуальна для дітей, що живуть у міських умовах. Тому, в міських дошкільних закладах відповідному розділу приділяється більше часу і уваги. В одних

дошкільних закладах пріоритетною є робота з фізичного розвитку дітей, зміцнення їх здоров'я, в інших приділяється більше уваги правилам дорожнього руху та створенню відповідних тренувальних зон. Тобто реалізація обласної програми „Основи безпеки дітей дошкільного віку” в кожному окремому закладі розпочинається з ґрунтового аналізу та визначення власних можливостей: рівня підготовленості педагогічних працівників, наявності методичного забезпечення, відповідної матеріальної бази тощо. Запорукою успішної реалізації програми в дошкільних навчальних закладах області стало створення вихователями оптимальних умов для формування основ безпечної життєдіяльності через застосування варіативних форм і прийомів навчання, поєднання різноманітних видів дитячої діяльності (ігрової, художньо-естетичної, пізнавально-мовної, комунікативної), а також використання традиційних та інноваційних форм і методів роботи. До них відносяться: театралізовані вистави, бесіди за участю персонажів, ситуаційно-імітаційне моделювання, використання заздалегідь спланованої педагогічної ситуації, аналіз заданих ситуацій. І, звичайно, величезну роль у результативності реалізації програми має організація взаємодії з батьками вихованців, підвищення їх компетентності, встановлення довірчо-ділового контакту. Водночас обласна програма „Основи безпеки дітей дошкільного віку”, у силу її особливої значимості для охорони життя і здоров'я дитини, вимагає від педагогічних працівників дошкільних закладів дотримання наступних основних принципів:

принципу повноти, який передбачає реалізацію змісту програми за всіма напрямками (якщо окремий напрямок не вивчається, то діти виявляються не захищеними від певних небезпечних ситуацій);

принципу системності, що обумовлює проведення занять із дітьми на протязі всього року, чітко за планом;

принципу сезонності, який передбачає планування на відповідну пору року поглибленого розгляду сезонних небезпек;

принципу врахування місця проживання, оскільки міські та сільські дошкільнята мають різний досвід взаємодії з навколишнім середовищем. У міських дітей особливі проблеми виникають в умовах сільської місцевості при поведженні з піччю, орієнтуванні у лісі, поведженні зі свійськими тваринами. І навпаки, сільські діти, потрапляючи у місто, часто виявляються не підготовленими до правильної поведінки на вулиці, у транспорті, із незнайомими дорослими;

принципу вікової адресності, який вимагає добору змісту, форм і методів проведення занять із дітьми відповідно до їх вікових можливостей;

принципу інтеграції, який дозволяє реалізовувати програму не як штучну надбудову, а як органічне доповнення Базової програми розвитку дитини „Я у світі” (схема 1) в напрямку формування основ безпечної життєдіяльності;

принципу координації діяльності педагогів, який передбачає цілеспрямовану роботу всіх педагогічних працівників (методиста, психолога, музичного керівника, інструктора з фізичного виховання, вихователів) щодо формування у вихованців навичок безпечної поведінки. Тематичні плани педагогічних працівників повинні бути скоординовані таким чином, щоб послідовно розгортати напрямки програми та уникати суперечностей.

принципу взаємодії дошкільного закладу і родини, який вимагає проведення відповідної роботи з батьками дошкільників, активного залучення їх до педагогічного процесу.

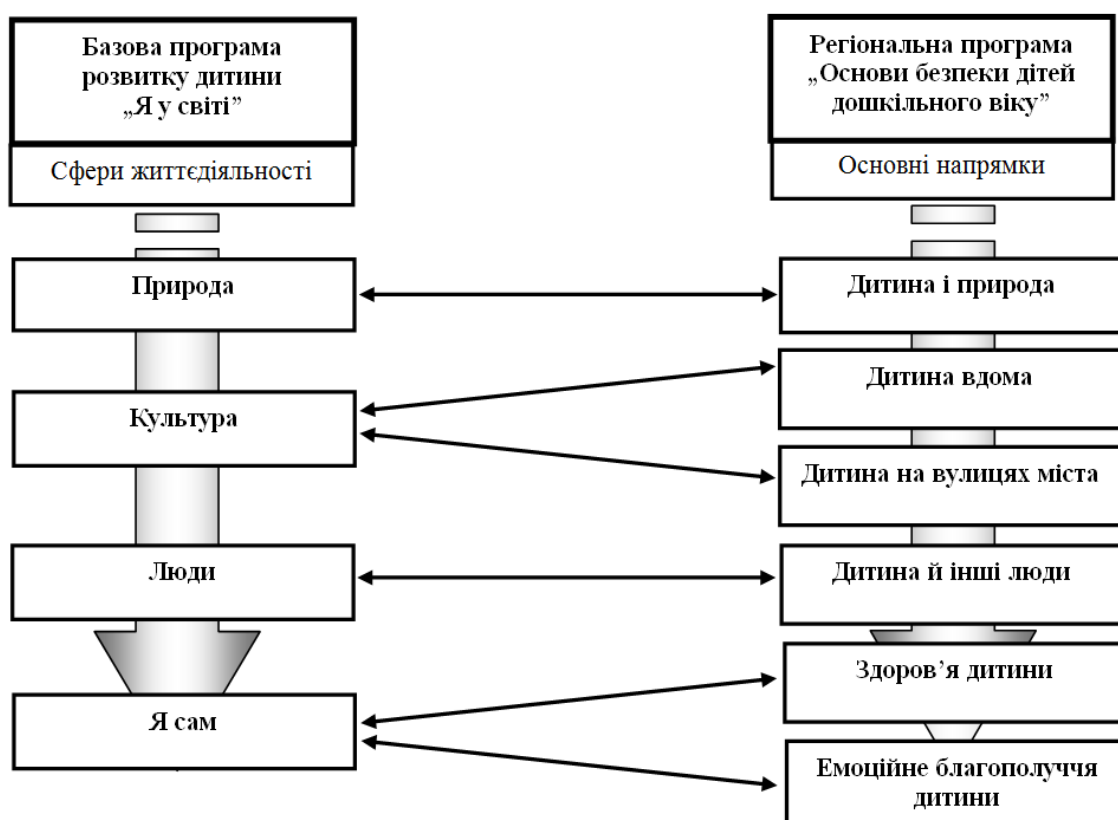

Схема 1. Інтеграційний зв'язок Базової програми розвитку дитини „Я у світі” та обласної програми „Основи безпеки дітей дошкільного віку”

З початку впровадження обласної програми „Основи безпеки дітей дошкільного віку” (1999 рік) навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Полтавської області приймає активну участь у її реалізації. При цьому робота центру спрямовується на:

взаємодію із органами управління освітою, їх методичними структурами щодо координації діяльності базових (опорних) з питань цивільного захисту дошкільних навчальних закладів;

реалізацію (відповідно до планів спільних заходів) колективних форм роботи з педагогічними працівниками (семінарів, нарад, показових Тижнів безпеки дитини);

ознайомлення та аналіз стану організації та проведення Тижнів безпеки дитини;

створення банку методичних і відеоматеріалів для підготовки педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів до дій при виникненні надзвичайних ситуацій та надання їм консультаційно-методичної допомоги щодо роботи з дітьми;

надання консультативної та практичної допомоги базовим (опорним) закладам щодо оформлення кабінетів безпеки життєдіяльності;

прийняття участі у підготовці та проведенні на базі опорного закладу щорічних семінарів з вихователями-методистами дошкільних навчальних закладів м. Полтави. На семінарах розглядається роль обласної програми „Основи безпеки дітей дошкільного віку” в реалізації базової програми „Я у світі”, форми і методи навчання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку культурі безпечної поведінки, здійснюється обмін досвідом практичної роботи.

Результатом впровадження обласної програми „Основи безпеки дітей дошкільного віку” є:

врахування можливих небезпек регіону;

налагодження ефективної співпраці навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Полтавської області з органами управління освітою, їх методичними структурами щодо підвищення професійної компетентності педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів у напрямку формування у дітей основ поведінкової безпеки;

визначення опорних дошкільних навчальних закладів, як центрів методичної роботи та обміну передовим педагогічним досвідом з питань формування у дітей культури безпеки;

урізноманітнення форм і методів роботи з дітьми, формування у них міцних навичок адекватних дій у небезпечних ситуаціях, розвиток вміння регулювати свої поведінкові реакції;

виключення формального підходу до проведення Тижнів безпеки дитини та значне розширення тематики його заходів;

створення та удосконалення відповідної дидактичної і методичної бази дошкільних навчальних закладів;

покращення роботи з батьками, спрямованої на підвищення їх відповідальності за безпеку дітей, забезпечення більш дієвої взаємодії дошкільного закладу та родини у цьому напрямку.

Підсумовуючи вищезазначене слід констатувати, що розробка і впровадження аналогічних програм в інших регіонах України, патронат їх реалізації з боку навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності дасть змогу створити розвиваюче освітнє середовище, забезпечити належну підготовку дітей дошкільних навчальних закладів з питань безпеки життєдіяльності.